

alman
əməkdaşlığı
DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Implemented by

giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

BƏLƏDİYYƏLƏRDƏ GENDER BƏRABƏRLİYİ SİYASƏTİNİ HƏYATA KEÇİRMƏK ÜÇÜN PRAKTİKİ TÖVSIYƏLƏR

Bakı 2020

**BƏLƏDİYYƏLƏRDƏ GENDER
BƏRABƏRLİYİ SİYASƏTİNİ
HƏYATA KEÇİRMƏK ÜÇÜN PRAKTİKİ
TÖVSIYƏLƏR**

BAKI - 2020

Azərbaycan Respublikasının Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi “Bələdiyyələrdə Gender Bərabərliyi siyasətini həyata keçirmək üçün praktiki tövsiyələr” adlı bələdçini gender bərabərliyinin təşviqi istiqamətində məqsədə uyğun sənəd hesab edərək, Azərbaycan Respublikası ərazisində fəaliyyət göstərən bütün bələdiyyələrdə tətbiq edilməsini tövsiyə edir.

Mündəricat

Ön söz.....	5
Giriş.....	12
Gender komissiyasının vəzifələri və fəaliyyəti.....	17
Gender üzrə məsul şəxslərin hüquq və vəzifələri.....	22

Əlavələr

Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasının 25-ci, 54-cü, 55-ci maddələri.....	26
“Gender bərabərliyinin təminatları haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu.....	27
“Bələdiyyə üzvünün statusu haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununun 4-cü və 14-cü maddələri.....	35
CEDAW – Qadınlara Qarşı Ayrışeçkiliyin Bütün Formalarının Ləğv Edilməsi Haqqında Konvensiya.....	37

Redaktorlar:

Elgün Səfərov,

*Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin
İnformasiya və Analitik Araşdırmalar şöbəsinin müdiri, Hüquq
üzrə Fəlsəfə Doktoru.*

Aynur Veysəlova–Abbasova,

*AQUPDK-nın İnformasiya və Analitik Araşdırmalar şöbəsinin
baş məsləhətçisi*

Rahil Süleymanzadə,

AQUPDK-nın Hüquqi-Təminat Şöbəsinin baş məsləhətçisi

Sevinc Məmmədova,

*AQUPDK-nın Qadın Problemləri və Gender Məsələləri
Şöbəsinin böyük məsləhətçisi*

Bələdçi gender eksperti **Nigar Səfərova** tərəfindən hazırlanmışdır. Nigar Səfərova 2012-ci ildən insan hüquqları, əsasən qadın hüquqları sahəsində müstəqil ekspert kimi fəaliyyət göstərir. Beynəlxalq təşkilatların dəvəti ilə dövlət qurumları üçün qadın hüquqlarının müdafiəsi, gender siyasəti, gender bərabərliyi və media azadlığı mövzularında təlimlərini aparmışdır. Gender stereotiplərinin bugünkü cəmiyyətə təsiri haqqında elmi məqaləsi 2018-ci ildə çap edilib. Hal-hazırda Bakı Dövlət Universitetinin Gender və Tətbiqi Psixologiya kafedrasının müəllimidir.

Bu təlimat GIZ-in (Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit) maliyyə dəstəyi ilə nəşr edilmişdir.

Məsul şəxs: Fidan Qasımova

Cənubi Qafqazda Yaxşı Yerli Özünüidarəetmə Proqramı
Almaniya Beynəlxalq Əməkdaşlıq təşkilatı (Deutsche
Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit)

Ön söz

Azərbaycanda gender bərabərliyinin təmin olunması üçün zəruri hüquqi baza ilk növbədə Konstitusiyada öz əksini tapıb. Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 25-ci maddəsinə görə hamı qanun və məhkəmə qarşısında bərabərdir və kişi ilə qadının eyni hüquq və azadlıqları vardır. Dövlət irqindən, milliyətindən, dinindən, dilindən, cinsindən, mənşəyindən, əmlak vəziyyətindən, qulluq mövqeyindən, əqidəsindən, siyasi partiyalara, həmkarlar ittifaqlarına və digər ictimai birliklərə mənsubiyyətindən asılı olmayaraq, hər kəsin **hüquq və azadlıqlarının bərabərliyinə təminat verir**. Konstitusiyanın 25-ci maddəsi insan və vətəndaş hüquqlarını və azadlıqlarını irqi, milli, dini, dil, cinsi, mənşəyi, əqidə, siyasi və sosial mənsubiyətə görə məhdudlaşdıрмаğı qadağan edir. Konstitusiya ilə yanaşı Azərbaycanın tərəfdar çıxdığı beynəlxalq konvensiyalar da gender sahəsində yaradılan hüquqi bazanın əsasını təşkil edir.

Ümummilli liderimiz Heydər Əliyev və onun layiqli davamçısı ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyev həmişə qadının cəmiyyətdə roluna göstərdiyi hörmət və ehtiramı, uyğun olaraq bu gün Azərbaycan demokratik proseslər fonunda bütün sahələrdə olduğu kimi yerli demokratiyanın qurulmasında, yerli qərarların qəbulətmə prosesində qadınların təmsil olunması və fəaliyyətləri diqqəti cəlb etməkdir. Birbaşa demokratiyanın ən uğurlu

modellərindən olan yerli özünüidarəetmə institutunun yaradılması məhz Heydər Əliyevin siyasi fəaliyyəti ilə əlaqədardır. Belə ki, 2 iyul 1999-cu il tarixdə Bələdiyyələrin statusu haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu qəbul edilmişdir. Ulu öndər qadınlarla bağlı məsələlərə də böyük diqqət yetirirdi. O, qadınların problemlərini dövlət səviyyəsində həll etmək məqsədi ilə xüsusi fərmanla 1998-ci il yanvarın 14-də Azərbaycanda “Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi”ni yaratdı. Heydər Əliyevin imzaladığı “Azərbaycan Respublikasında Dövlət Qadın Siyasətinin həyata keçirilməsi haqqında” fərman Dövlət Qadın Siyasətinin inkişaf istiqamətlərinin müəyyənləşdirilməsi üçün əvəz edilməz bir sənəddir. Ümummilli liderimiz Heydər Əliyev 6 mart 2000-ci il tarixində “Azərbaycan Respublikasında Dövlət qadın siyasətinin həyata keçirilməsi haqqında” Fərman imzalamışdır. Sözügedən fərmanın icrasını təmin etmək məqsədi ilə təsdiq edilmiş Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 176 sayılı Qərarına əsasən nazirlik, komitə, şirkət, konsern və digər dövlət müəssisə və təşkilatlarında daxili imkanlar çərçivəsində gender siyasəti tələblərinə uyğun olaraq gender məsələləri üzrə məsul şəxslər təyin edilir. Gender məsələləri üzrə məsul şəxsin cinsini nəzərə almamaq şərti ilə rəhbər vəzifədə (müəssisə rəhbərinin müavini, idarə rəisi, şöbə müdiri, söbə müdirinin müavini, sektor müdiri) çalışan şəxs olması məqsədəuyğun hesab edilir.

Ölkəmizdə qadın problemləri daim dövlət qayğısındadır və gender proqramı ardıcıl surətdə həyata keçirilməkdədir. Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə yeni siyasi və iqtisadi sistem qurmuş, sürətlə inkişaf edərək bölgənin lider dövlətinə çevrilmiş Azərbaycan, gender siyasətinin reallaşdırılması məsələsində də yeniliklərə imza atmışdır. Həmçinin, hüquqi bazanın təkmilləşdirilməsi və bərabər hüquqların təmin edilməsi üçün “Gender bərabərliyinin təminatları haqqında” (2006-cı il), “Məişət

zorakılığının qarşısının alınması haqqında” (2010-cu il) Azərbaycan Respublikası qanunları qəbul olunmuşdur.

BMT-nin 2015-ci ilin sentyabr ayında keçirilən tarixi sammitində dünya liderləri tərəfindən qəbul edilmiş “2030-cu ilədək Dayanıqlı İnkişaf Sahəsində Gündəlik”də əks olunan Dayanıqlı İnkişaf Məqsədlərindən biri qərar qəbuletmədə qadınlar üçün bərabər imkanların yaradılmasını nəzərdə tutur. Qadınların yerli idarəetmə səviyyələrində, qərar qəbuletmədə iştirakı çox önəmlidir. Qadınlar idarəetmədə nə qədər çox təmsil olunsa, onların problemləri, ehtiyacları bir o qədər yaxşı başa düşülür.

Gender bərabərliyi hədəfləri son illər milli inkişaf siyasətində və iqtisadi strategiyalarda ifadə edilmişdir. Gender bərabərliyi üzrə mərkəzi qurum - Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi - gender siyasətinin dövlət siyasətinə, proqramlarına və qanunlarına daxil edilməsində fəal çıxış edir.

Bərabərlik prinsipini rəhbər tutaraq bərabər imkanlar siyasətinin yaxşılaşdırılması üçün institusional mexanizmlərin qurulmasına zərurət yaranmışdır. Beləliklə, qeyd edilən institusional mexanizmlərdən biri kimi, Azərbaycan Respublikasının Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin təşəbbüsü ilə bütün dövlət orqanlarında yaradılan gender məsələləri üzrə məsul şəxslər təyin edilmişdirlər. Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi qeyd olunan institusional vahidlərin fəaliyyət təcrübəsinin gücləndirilməsi istiqamətində mütəmadi səylər göstərməkdədir. Bütün səviyyələrdə siyasi qərarların qəbul edilməsində qadınların bərabər iştirakı da əsas şərtlərdən biridir. Yerli səviyyədə kişi və qadınların hüquqları, ehtiyacları və maraqlarını daha səmərəli ifadə etmək üçün bu kimi hüquqi həllər vəziyyətin yaxşılaşdırılmasına və yerli səviyyədə qadın və kişilərin tam bərabərliyi üçün şərait yaradılmasına töfhə verəcəkdir.

Yerli özünüidaretmə qurumlarında Gender komissiyalarının və yaxud Gender üzrə məsul şəxslərin təyin edilməsi onların yerli icmaların ictimai həyatında fəal olmalarını təşviq edir.

2019-cu ildə bələdiyyələrdə qadınların təmsilçiliyinin 39%-ə çatması bələdiyyələrdə gender bərabərliyini təmin etmək üçün hüquqi çərçivənin şertləndirdiyi institusional mexanizmlərə olan ehtiyacın yenidən nəzərdən keçirilməsini zəruri edərək belə bir mexanizmin tətbiqinə zərurət yaradır.

Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın təmsalında Azərbaycan qadınının dünyadakı nüfuzu ölkədə gender siyasəti sahəsində aparılan məqsədyönlü fəaliyyətin nəticəsidir. Azərbaycanda qadınların cəmiyyətin bütün sahələrində, o cümlədən ölkənin ictimai-siyasi həyatında aktiv rol oynaması vacib məqamlardandır və bu bizim gələcək inkişafımız üçün çox önəmlidir.

Bahar Muradova

Siyasi Elmlər üzrə Fəlsəfə Doktoru

Azərbaycan Respublikasının Ailə, Qadın və Uşaq

Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin sədri

Niyə Gender komissiyası?

Gender bərabərliyinin həyata keçirilməsi milli və yerli idarəetmə orqanları arasında əməkdaşlıq və koordinasiya tələb edir. Yerli özünüidarəetmə orqanları yerli siyasət və proqramları gender təsiri baxımından təhlil etməli və zəruri hallarda konkret mütəmadi tədbirlər görməli, o cümlədən, idarəetmə orqanlarında, məşvərət orqanlarında və şuralarda işçilər arasında gender bərabərliyinə nail olmaq üçün müsbət fəaliyyət siyasətini tətbiq etməlidirlər.

“Gender bərabərliyinin təminatları haqqında” qanunda bildirilir ki, gender bərabərliyi “qadın və kişilərin hüquq bərabərliyi və bu hüquqların həyata keçirilməsi üçün bərabər imkanlar və onların cəmiyyətdə bərabər sosial vəziyyəti; bərabər imkanlar isə - insan hüquqlarının həyata keçirilməsində qadınlar və kişilər üçün yaradılan bərabər şərait və təminatlar deməkdir.” Nəticə olaraq, gender bərabərliyini müəyyənləşdirərkən qanunda hər hansı bir sahə ayrıca qeyd olunmur. Bu o deməkdir ki, gender bərabərliyinin təşviqinə milli və yerli orqanlar hərtərəfli əlaqələndirilmə yolu ilə nail ola bilərlər. Bu səbəbdən müxtəlif bələdiyyə üzvlərindən, habelə bələdiyyə ərazisində fəaliyyət göstərən ictimai birliklərin nümayəndələrdən ibarət Komissiyanın, əsasən də şəhər bələdiyyələrində yaradılması vacibdir. Komissiya bələdiyyədəki gender bərabərliyi məsələlərini vahid şəkildə nəzərdən keçirmək və həll etmək səlahiyyətinə malik olacaq. Digər kənd və qəsəbə bələdiyyələrində isə Gender məsul şəxs vasitəsi ilə gender bərabərliyinin təşviq edilməsi məqsədə uyğundur.

Bələddə rəhbər götürülən mexanizm və təkliflər GİZ-in həyata keçirdiyi “Yaxşı Yerli Özünüidarəetmə” Proqramı çərçivəsində

2015-ci ildə ekspert qrupu tərəfindən işlənib hazırlanmış “Yerli özünüidarədə qadın iştirakçılığı: hüquqi və institusional mexanizmlərin şərtləndirdiyi mövcud vəziyyətə qısa baxış” adlı tədqiqatından götürülmüşdür.

Azərbaycanda mövcud vəziyyət - Fakt və Rəqəmlərlə

Qadınlar ölkə əhalisinin ümumi sayının 50,1 faizini təşkil edir. Respublikanın sosial-iqtisadi həyatında fəal iştirak edən qadınların məşğul əhalinin ümumi sayındakı xüsusi çəkisi 48,2 faizdir. Azərbaycanda hər 100 təhsil alana 47 qadın və 53 kişi düşür. 15 və yuxarı yaşlı qadınlar arasında savadlılıq 99,8%, kişilər arasında isə 99,9%-dir. Ümumi təhsil müəssisələrində müəllimlərin 80,1 faizi, orta ixtisas təhsil müəssisələrində 78,9 faizi, ali təhsil müəssisələrində 52 faizi qadınlardır.

Əhaliyə səhiyyə və sosial xidmətlərin göstərilməsi sahəsində çalışanların 77,6 faizi qadındır. Ümumi təhsil müəssisələrində şagirdlərin 45,9 faizi, orta ixtisas təhsil müəssisələrində oxuyanların 66,3 faizi, ali təhsil müəssisələrinin tələbələrinin 48 faizi qızlardır.

Doktorantların 30,8 faizini, bütün elmi işçilərin isə 53,6 faizini qadınlar təşkil edir.

2019-cu ilin əvvəlinə elmin sahələri üzrə tədqiqatçıların 58,6%-i qadındır.

Dövlət qulluğunda çalışanlar arasında qadınların xüsusi çəkisi 28,4 faiz, sahibkarlar arasında isə 30 faizdir. Ümumiyyətlə, qadınlar arasında işsizliyin səviyyəsi son 13 ildə (2005-ci ildə 7,3 faiz idi, 2018-ci ildə isə 5,8 faizə enmişdir) 1,5 faiz aşağı düşərək 5,8 faiz təşkil edir.

Milli Məclisdə qadın millət vəkillərinin sayı da artır. Əgər 2000-ci ildə 10,7 faizini qadınlar təşkil edirdisə, bu gün ölkə Parlamentində qadınların xüsusi çəkisi 16,8 faizə çatıb. Bir palatadan ibarət olan 125 nəfərlik parlament üzvlərinin 20 nəfəri qadınlardan ibarətdir. 2020-ci il fevralın 9 - da keçirilən Milli Məclisə növbədənkenar parlament seçkilərində qadınlar arasında lider namizədlər 21 nəfər, yəni 16,8 faiz təşkil edib.

İlk bələdiyyə seçkilərində qadınların xüsusi göstəricisi 4%, 2014-cü il seçkilərində isə 35% təşkil edib. Aparılan müxtəlif maarifləndirici və məlumatlandırıcı təlimlərin və treninqlərin nəticəsində qadınların iştirakçılığı daha da artmışdır. 2019-cu ildə keçirilmiş bələdiyyə seçkilərində qadınların xüsusi çəkisi artaraq 39% -ə çatmışdır.

2012-2017-ci illər ərzində rəhbər vəzifələr tutan qadınların xüsusi çəkisi 3,3%, bu göstərici artaraq 31,2%-dən 34,5%-dək yüksəlmişdir.

Respublikanın 1-ci Vitse-prezidenti, 1 İcra Hakimiyyətinin başçısı, 76 İcra Hakimiyyəti başçısının müavini, Auditorlar Palatasının 3 müavinindən biri, 1 Dövlət Komitəsinin sədri, Dövlət İmtahan Mərkəzinin Direktorlar Şurasının sədri, 2 Fövqəladə və Səlahiyyətli səfiri qadındır. Naxçıvan Muxtar Respublikasının Mədəniyyət naziri qadındır. Nazir müavinlərimizin sayı 3-dən 6-a qalxmışdır. İnsan Hüquqları üzrə müvəkkil (Ombudsman) və Naxçıvan Muxtar Respublikasının İnsan hüquqları üzrə Müvəkkili (Ombudsman) qadındır. ARDNTŞ-in vitse-prezidentlərindən biri qadındır. Konstitusiya Məhkəməsinin sədr müavini qadındır. Hakim qadınların xüsusi çəkisi 15 faizdir.

GİRİŞ

Yerli özünüidarəetmə cəmiyyətin idarə olunmasında vətəndaşların iştirakının formalarından biri, xalq hakimiyyətinin əsasıdır. Bilavasitə yerli əhalinin iradəsi zəminində formalaşan və müəyyən səlahiyyətlərə malik olan yerli özünüidarəetmə orqanlarının əhəmiyyəti ondan ibarətdir ki, bu orqanların köməyi ilə yerli əhali onları narahat edən məsələlərin həllinə yönəlmiş qərarların qəbulunda birbaşa və ya öz nümayəndələri vasitəsi ilə iştirak edə bilərlər.

Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasının 4-cü bölməsi “Yerli özünüidarə” adlanır. Bu bölmə **“Bələdiyyələr”** adlanan **IX fəsildən** ibarət olub Konstitusiyanın **142-146-cı maddələrini** əhatə edir. Əsas Qanunun 142-ci maddəsinə əsasən yerli özünüidarəni bələdiyyələr həyata keçirir və seçkilər əsasında yaradılır. Həmçinin Konstitusiyanın 13-cü maddəsində **bələdiyyə mülkiyyəti** və 150-ci maddəsində **bələdiyyə aktları** barədə müddəalar öz əksini tapmışdır.

“Bələdiyyələrin statusu haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununda “yerli özünüidarə” və “bələdiyyə” anlayışı tam

hüquqi cəhətdən əsaslandırılmışdır. Qeyd olunmuşdur ki, Azərbaycan Respublikasında **yerli özünüidare** vətəndaşların fəaliyyətinin təşkilinin elə bir sistemidir ki, bu sistem əhaliyə yerli əhəmiyyətli məsələləri müstəqil və sərbəst şəkildə həll etmək hüququnu həyata keçirmək və sosial maraqlardan irəli gələrək bəzi dövlət işlərinin bir hissəsini yerinə yetirmək imkanı verir.

Yerli olaraq hazırlanan və tətbiq olunan hər hansı bir strategiya və ya proqram qadınlara və kişilərə müxtəlif yollarla təsir göstərir. Proqramları planlaşdırarkən kişilərin və qadınların ehtiyaclarını və prioritetlərini nəzərə almaq xüsusilə vacibdir.

Yerli hökumətlərə gender bərabərliyinə dair öhdəliklərini həyata keçirməkdən ötrü üçün lazımi alətlərlə təmin etmək üçün əksər hallarda yeni qanunvericilik, strukturlar və mexanizmlər lazım olur. Bunlar gələcəkdə yerli qadınların bələdiyyələrin inkişafı ilə məşğul olmasında və ümumilikdə, gender siyasəti məsələlərini dəstəkləmək üçün platformaların təmin edilməsi prosesində də yardımçı ola bilər.

Bələdiyyələrin gender bərabərliyi və qadın hüquqlarını təsdiqləmək üçün atdıqları əsas addım əksər hallarda bələdiyyə bəyannaməsi və ya fərmanının qəbul edilməsidir. Gender siyasətlərin həyata keçirilməsini təmin etmək üçün bəzi ölkələrdə bələdiyyə hökumətləri gender şöbələri, qadın komissiyaları və ya qadın işləri idarələri yaradırlar. Gender siyasəti və öhdəliklərini daha konkret etmək üçün bəzi bələdiyyə hökumətləri gender məsələlərini ümumi bələdiyyə inkişaf planlarına daxil etmişlər, digərləri isə xüsusi gender fəaliyyət planlarını hazırlamışlar. Bu planlara bələdiyyədə bərabər imkanları yarat-

maq üçün gender bərabərliyi hədəflərinin və strateji fəaliyyət sahələrinin (təhsil və təlim, sağlamlıq, zorakılığın qarşısının alınması, ictimai iştirakçılıq və əmək bazarında iştirak kimi) anlayışları daxildir. Gender fəaliyyət planının icrası mövcud olduqda gender bərabərliyi və ya qadın problemləri üzrə bələdiyyə orqanının vəzifəsidir. Lakin bu olmadıqda, istənilən nəticəni təmin etmək üçün fəaliyyət planının nəzarəti üçün məsuliyyət aydın şəkildə verilməlidir. Planın həyata keçirilməsində yerli qadın qruplarının əməkdaşlığı vacibdir.

10 oktyabr 2006-cı ildə qəbul olunmuş “Gender (kişi və qadınların) bərabərliyin təminatları haqqında” Qanun¹ gender bərabərliyinin təmin edilməsi ilə bağlı dövlət siyasətinin əsas istiqamətləri kimi aşağıdakıları müəyyən edir:

- gender bərabərliyinin təmin edilməsi üçün normativ hüquqi bazanın formalaşdırılması, təkmilləşdirilməsi və inkişafı;
- normativ hüquqi aktların gender ekspertizasından keçirilməsi;
- gender bərabərliyinin təmin edilməsi üçün dövlət proqramlarının hazırlanması və həyata keçirilməsi;
- gender bərabərliyi mədəniyyətinin təbliği.

Gender bərabərliyinin təmin edilməsinə nəzarəti həyata keçirən müvafiq icra hakimiyyəti orqanı öz fəaliyyəti haqqında Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisinə illik məlumat təqdim edir. Qanuna əsasən gender bərabərliyinin təmin edilməsinə nəzarəti müvafiq icra hakimiyyəti orqanı - Azərbaycan

¹ <http://www.e-qanun.az/framework/12424>

Respublikasının Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi həyata keçirir. Doğrudur, milli səviyyədə fəaliyyət göstərən əsas qurum kimi Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi yerli səviyyədə qadın iştirakçılığının gücləndirilməsinə yönəlik müxtəlif təşəbbüs və fəaliyyətlər həyata keçirir. Lakin, bələdiyyələrin təşkilati strukturuna daxil olan genderlə bağlı ixtisaslaşmış struktur vahidinin olmaması milli səviyyədə fəaliyyət göstərən qurumlarla sistematik əlaqələrin təşkilini də çətinləşdirir.

Yerli özünüidarə sistemində gender probleminə kompleks yanaşmasının daxil edilməsi bələdiyyələrin bütün fəaliyyət sferalarında gender bərabərliyinin təmin edilməsi məqsədi daşıyır. O, hər bir bələdiyyə proqramının, onun inkişaf strategiyasının bir hissəsi olmalı və son nəticədə sosial ədalətə gətirib çıxarmalıdır. Bu nəticənin əldə olunması isə zəruri institusional mexanizmlərin yaradılmasını tələb edir.

“Gender (kişi və qadınların) bərabərliyinin təminatları haqqında” Qanun yerli səviyyədə gender bərabərliyinin institusional mexanizmlərinin dəqiq formasını müəyyənləşdirmir. **Bələdiyyələrin statusu haqqında** Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə müəyyən edilmiş tənzimləməni nəzərə alaraq yerli səviyyədə bələdiyyə öz səlahiyyətinə aid qərar layihələrinin hazırlanması üçün, habelə bələdiyyənin qərarlarının həyata keçirilməsinə yardım göstərilməsi, bələdiyyənin tabeliyində olan müəssisə, idarə və təşkilatların fəaliyyətinə nəzarət üçün **daimi və başqa komissiyalar** yarada bilər².

Bələdiyyələrin daimi və başqa komissiyaları haqqında

² “Bələdiyyələrin statusu haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununun 17-ci maddəsi, <http://www.e-qanun.az/framework/4770>

Əsasnamənin 2-ci maddəsinə əsasən bələdiyyələr onların səlahiyyətlərinə aid edilən yerli məsələlərlə bağlı zərurət olduqda başqa komissiyalar yarada bilərlər. Bu baxımdan bələdiyyələr tərəfindən gender komissiyalarının yaradılması imkanları hüquqi baxımdan mövcuddur. Lakin həmin komissiyalar fəaliyyətin təşkili, müddəti və hesabatlılıq baxımından daimi komissiyalardan fərqlənəcəklər. Belə ki, Əsasnamənin 7-ci maddəsinə əsasən *daimi komissiyalar onların iclaslarında təsdiq olunmuş plana müvafiq olaraq fəaliyyət göstərirlər. Daimi komissiyalar bələdiyyəyə ildə azı bir dəfə öz işi barədə hesabat verirlər. Daimi komissiyaların iclasları ayda azı bir dəfə komissiyanın sədri tərəfindən çağırılır.* Belə tələblər başqa komissiyalar üçün nəzərdə tutulmayıb. Bunu nəzərə alaraq, yerli özünüidarə orqanlarında gender bərabərliyinin təmin edilməsinə yönəlik belə bir mexanizmin yaradılması tövsiyə olunur:

İlk növbədə, “Bələdiyyələrin daimi və başqa komissiyaları haqqında” Əsasnamənin 2-ci maddəsinə rəhbər tutaraq, bələdiyyələr onların səlahiyyətlərinə aid edilən yerli məsələlərlə bağlı zərurət olduqda başqa komissiyalar yaratmaq imkanını nəzərdə tutaraq Gender məsələləri komissiyalarını yaratmaq tövsiyə olunur.

Bələdiyyənin digər daimi komissiyalarının üzərinə öz qərar layihələri ilə bağlı Gender məsələləri daimi komissiyasının rəyini almaq vəzifəsi qoyulur.

Hər iki strukturun funksiyalarının dəqiq bölgüsü aparılır və müəyyənləşdirilir³.

³ GİZ tərəfindən aparılan tədqiqat “Yerli özünüidarədə qadın iştirakçılığı: hüquqi və institusional mexanizmlərin şərtləndirdiyi mövcud vəziyyətə qısa baxış”, Bakı 2015-ci il

Gender komissiyasının statusu

Komissiya kollegial məşvərət orqanı statusunu daşmalıdır. Kollegial o mənə verir ki, Komissiyanın fəaliyyətinin əsas forması iclasdır, və burada qərar, tövsiyə, ərizə və digər sənədlər səsvermə yolu ilə təsdiq edilir. Məşvərət o deməkdir ki, Komissiyanın qərarları məcburi deyil, tövsiyə xarakteri daşıyır.

Komissiyanın məqsəd, vəzifə, funksiya və səlahiyyətləri

Komissiyanın məqsəd və funksiyalarının müəyyən edilməsi əsas məsələlərdən biridir. Komissiyanın səmərəliliyi bu məsələnin düzgün tərtib edilməsindən və həyata keçirilməsindən asılıdır. Digər ölkələrin təcrübəsini diqqətə alsaq, əsas 2 məqsəd aşağıda qeyd olunanlardır:

- Bələdiyyədə gender problemləri ilə bağlı sistemli işin aparılmasını təmin etmək;
- Gender bərabərliyinin təmin edilməsinə nəzarəti həyata keçirən müvafiq icra hakimiyyəti orqanı (AQUPDK⁴) ilə bu sahədə əlaqələndirilmiş işin aparılması.

1. Birinci məqsəd Komissiyanın fəaliyyətinin mahiyyətini - bələdiyyədəki gender problemləri üzərində sistemli iş aparılmasını nəzərdə tutur, ikinci məqsəd Komissiyanın milli və yerli səviyə

⁴ Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi

yədə gender bərabərliyi siyasətinin həyata keçirilməsində fəal rolunu və bu sahədə əlaqələndirici fəaliyyətini nəzərdə tutur.

- İlk növbədə vəzifələr Komissiyanın məqsədlərinə və bələdiyyənin səlahiyyətlərinə əsaslanaraq təyin olunmalıdır.
- Bələdiyyədə gender bərabərliyinin təşviqi üçün aşağıdakılar həyata keçirilir:
- Gender Bərabərliyi Komissiyasının yaradılması məsələsini bələdiyyə iclasında əsaslandırılaraq onun fəaliyyətinin tənzimlənməsi, Komissiyanın fəaliyyət planının hazırlanması və təsdiqlənməsi daxil olmaqla davamlı dəstəyin verilməsi; bələdiyyədə gender bərabərliyi vəzifəlisini təyin etmək və iş planının Komissiyanın fəaliyyət planına uyğunlaşdırılması;
- bələdiyyədə gender bərabərliyinin təşviq edilməsi, uzunmüddətli gender bərabərliyi strategiyasının və əlaqəli gender bərabərliyi fəaliyyət planının bələdiyyə iclasında müzakirə edilməsi;
- bələdiyyənin kadr siyasətində kişi və qadınların bərabər cəlb edilməsi üçün lazımi təminatların yaradılması;
- bələdiyyədəki gender bərabərliyi vəziyyəti ilə bağlı məlumatların toplanılması, sistemləşdirilməsi, işlənməsi və təhlili sisteminin yaradılması daxil olmaqla sabit təşkilati mexanizmlərin yaradılması;
- bələdiyyədə gender bərabərliyini qorumaq üçün

görüləcək tədbirlərin əlaqələndirilməsi, izlənməsi və qiymətləndirilməsi üçün təsirli mexanizmlərin yaradılması;

2. Bələdiyyənin inkişaf strategiyasında, prioritet sənədlərdə, büdcə və bələdiyyə proqramlarında gender bərabərliyinin təşviqi vəzifəsinin tələbləri: Komissiya tərəfindən bələdiyyənin fəaliyyət planının əsas sənədlərinin ilkin baxış və qiymətləndirmə mexanizmlərinin yaradılması;

- Bələdiyyə büdcəsində gender-həssas büdcə yanaşmasının tətbiq edilməsi;

3. Bələdiyyə öz ərazisində gender bərabərliyi, qadınlara qarşı zorakılığın və məişət zorakılığının qarşısının alınması və zorakılıq qurbanlarına kömək üçün effektiv mexanizmlərin yaradılması barədə məlumatlılığın artırılması vəzifəsinin tələbləri:

- Bələdiyyə ərazisində gender bərabərliyi, qadınlara qarşı zorakılıq və / və ya məişət zorakılığı ilə bağlı məlumat strategiyasının hazırlanması və həyata keçirilməsini əlaqələndirmək;
- Bələdiyyənin iqtisadi və sosial sahələrdə həyata keçirdiyi proqramlarda qadınların rolunun artırılması;
- Qadınlara qarşı zorakılığın və məişət zorakılığının qarşısının alınmasını AQUPDK-nın köməkliyi ilə koordinasiya etmək və zorakılıq qurbanlarına yardım etmək məqsədi ilə birgə proqramlar həyata keçirmək.

4. Bələdiyyələrdə gender üzrə məsul şəxslərin təyinatı, onların hüquq və vəzifələrinin müəyyən edilməsi:

Əhalisinin sayı 15 000 (15 000 rəqəmini daha az nəzərdə tutmaq olardı. kəndlərin əhalisinin sayı 5000 lə hesablanması daha məqsədə müvafiqdir) nəfərdən çox olan bələdiyyələrdə gender üzrə məsul şəxs üçün ayrıca ştat vahidi təsis edilməlidir, əhalisinin sayı 15 000 nəfərədək olan bələdiyyələrdə isə gender üzrə məsul şəxsin səlahiyyətləri bələdiyyə icra aparatının vəzifəli şəxslərindən birinə həvalə edilir.⁵ Bələdiyyənin icra aparatının struktur bölmələrinin üzərinə öz fəaliyyətləri ilə bağlı Gender üzrə məsul şəxsə (əhalisinin sayı 15 000 nəfərədək olan bələdiyyələrdə onun səlahiyyətlərini həyata keçirən vəzifəli şəxsə) onun tələbi ilə müntəzəm məlumat vermək vəzifəsi qoyulur.

Gender Komissiyasının strukturu

Bələdiyyə Gender Komissiyasının yaradılması qaydası və xüsusən quruluşu Komissiyanın fəaliyyətinin səmərəliliyini, alınan tövsiyələrin səriştəliyini və mürəkkəbliyini, müxtəlif sosial qrupların maraqlarının nəzərə alınması əsasında qəbul edilən qərarların şəffaflığını təmin edir.

Gender Komissiyanın yaradılması prosedurları aşağıdakı məsələləri əhatə etməlidir:

⁵ “Ərazi quruluşu və inzibati ərazi bölgüsü haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 2.8.-ci maddəsinə görə əhalisinin sayı 15.000 nəfərdən yuxarı və onun əksəriyyəti sənayedə, iqtisadi, sosial və ya qeyri-istehsalat sahələrində (dövlət və ya bələdiyyə qulluğunda, kommunal təsərrüfatda, ictimai iaşə, mədəni və ya tarixi obyektlərdə və s.) məşğul olan, ətrafındakı ərazi vahidlərinin inzibati, iqtisadi və ya mədəni mərkəzləri olan inzibati ərazi vahidi şəhər hesab edilir.

-
- a) Komissiya üzvlərinin sayı və onların seçilməsi;
 - b) Komissiyanın tərkibinin təsdiq edilməsi; (bələdiyyə üzvü və ya bələdiyyə qulluqçusu ola bilər)
 - c) Komissiyanın sədri.

Bir qayda olaraq, Komissiyanın tərkibini təyin edərkən üzvlərin minimum miqdarı (məsələn, 2 üzvdən az olmamaq şərti) müəyyən edilir. Komissiya üzvlərinin seçilməsinə gəlincə, fərqli maraq qruplarının paritet təmsilçiliyinə diqqət yetirilir. Bu prinsipə əsaslanaraq vətəndaş cəmiyyətinin nümayəndələri eləcə də QHT və ya sosial qrupları təmsil edən birliklər (əlillər, məcburi köçkünlər, milli azlıqlar və s.) Komissiyaya nəzarətin gücləndirilməsi məqsədi ilə dəvət olunur. Komissiyanın formalaşdırılması zamanı hər iki prinsip onun əsasnaməsində əksini tapmalıdır. Komissiya üzvlərinin özləri də gender balansını qormalıdır. Bələdiyyənin Gender Komissiyasının nüfuzuna və tövsiyələrinin “ağırlığına” Komissiyaya kimin rəhbərlik etməsindən əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərəcək.

Komissiyanın formatına görə iclasların həddən artıq tənzimlənməsinə ehtiyac yoxdur. Komissiya zərurət olduqda iclaslarının qeyd olunan formatda tənzimlənməsinə etibar edə bilər:

- 1) Komissiyanın üzvlərinin qeydiyyatı və kворum olduqda iclasın açılması;
- 2) İclasın gündəliyinə giriş;
- 3) Gündəlik məsələlərinə dair məruzəçilərin çıxışları;
- 4) Məruzəçilərə verilən suallar və onların cavabları;

-
- 5) Şuranın bütün üzvlərinin müzakirə olunan məsələ ilə bağlı fikirləri ilə bağlı müzakirələr;
 - 6) Məruzəçilərin yekun nitqi;
 - 7) Təvsiyələrin layihəsi üçün səsvermə.

Gender üzrə məsul şəxslərin hüquq və vəzifələri

Şəhər tipli bələdiyyələrdə Gender məsələləri daimi komissiyasının yaradılması ilə birgə, qəsəbə və kənd bələdiyyələrində gender üzrə məsul şəxslər mexanizminin də yaradılması tövsiyə olunur. Gender üzrə məsul şəxsin vəzifələri⁶:

- Gender siyasətinə uyğun olan strateji sənədlərin hazırlanmasında, təklif edilməsində, nəzərdən keçirilməsində və rəy verilməsində iştirak edir;
- Yerli səviyyədə qərarların icrası prosesində gender bərabərliyinin təmin edilməsi vəziyyətini təhlil edir və bu sahədə yaranmış problemlərin həlli yolları ilə bağlı bələdiyyə sədri və ya Gender məsələləri daimi komissiyası qarşısında təkliflərlə çıxış edir;
- Bələdiyyə proqramlarının monitorinqi və qiymətləndirilməsi prosesində iştirak edir;
- Bələdiyyənin gender siyasəti ilə bağlı bələdiyyə iclasında təkliflər verir;

⁶ GİZ tərəfindən aparılan araşdırma “Yerli özünüidarədə qadın iştirakçılığı: hüquqi və institusional mexanizmlərin şərtləndirdiyi mövcud vəziyyətə qısa baxış”, Bakı 2015-ci il

-
- Bələdiyyə qulluğunun təşkili və həyata keçirilməsi zamanı gender bərabərliyinə riayət edilməsi ilə bağlı bələdiyyənin icra aparatının rəhbərliyinə təkliflər verir;
 - Yerli özünüidarə fəaliyyətlərinin həyata keçirilməsi zamanı cinsi ayrıseçkiliyin aradan qaldırılması məqsədi ilə müntəzəm məlumatlandırma-təbliğat fəaliyyətini həyata keçirir;
 - Qadın iştirakçılığının gücləndirilməsi və əhalinin gender mədəniyyətinin formalaşdırılmasına yönəlik tədbirlərin təşkili təşəbbüsləri ilə çıxış edir;
 - Bələdiyyənin icra aparatı işçilərinə gender məsələləri üzrə təlimlərin təşkili üçün zəruri tədbirlər görür;
 - Bələdiyyə ərazisi üzrə Genderlə bağlı statistik məlumat bazasının formalaşdırılmasını və müntəzəm yenilənməsi işinə dəstək verir, Gender problemləri ilə bağlı vətəndaşların müraciətlərini qəbul edir və müraciətin xarakterindən asılı olaraq müvafiq tədbirlər görür.

Həmçinin, gender üzrə məsul şəxs:

- Gender bərabərliyi hədəfinə sıx bağlıdır;
- Bələdiyyə daxili gender bərabərliyinə nail olmaq səylərini izləyir, təşkilatda qadınların vəziyyətini yaxşılaşdırmaq və onların səlahiyyətlərini artırmaq bütün üçün fürsətlərdən xəbərdar olur və siyasət və proqramların müvafiq inkişafına kömək edir;
- Genderlə bağlı aparılan müxtəlif səviyyəli tədbirlərdə iştirak edərək gender monitorinqi, gender indikatorla-

rını, gender büdcələşdirmə kimi gender meinstriminq mexanizmlərini təşviq edir;

- Bələdiyyədə təşviqedicilə rolunu oynayır və gender mühitində şəxsi potensialın gücləndirilməsi üçün addımlar atır;
- Gender aspektləri üzrə bilik bazasının daha da dərinləşməsinə təkan verir;
- Gender bərabərliyi sahəsində xüsusi fəaliyyət üçün layihə təkliflərini hazırlayır.

Gender üzrə məsul şəxs bələdiyyədə gender məsələləri ilə bağlı məsləhətçi kimi fəaliyyət göstərir. O, dövlət strukturları, o cümlədən, digər bələdiyyələrin gender komissiyaları və gender üzrə məsul şəxsləri ilə sıx əməkdaşlıq etməlidir.

Gender bərabərliyinin təmin edilməsinə nəzarət edən müvafiq icra hakimiyyəti orqanı Azərbaycan Respublikasının Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi olduğuna görə, Komitə ilə əlaqələrin qurulması vacib məsələlərdən biridir. Bunun üçün, gender üzrə məsul şəxs təyin olunandan sonra, AQUPDK-ya eləcə də Bələdiyyələrin Milli Assosiasiyalarına məlumat göndərməlidir ki, gender məsul şəxs kimi qeydiyyatda düşsün və gələcəkdə bu istiqamətdə əməkdaşlıq aparılsın. Bununla yanaşı, rayon icra hakimiyyətlərinin monitorinq qrupları⁷ ilə də əlaqənin yaradılması tövsiyə olunur. Gender üzrə

⁷ "2008-2015-ci illərdə Azərbaycan Respublikasında yoxsulluğun azaldılması və davamlı inkişaf Dövlət Proqramı"nın icrasına uyğun olaraq bütün rayonlarda gender zorakılığı və uşaqlara qarşı zorakılıq üzrə etibarlı monitorinq mexanizmi olaraq yerli icra orqanlarının nümayəndələrindən ibarət monitorinq qrupları yaradılıb. Onlar yerlərdə vəziyyətin qiymətləndirilmə

məsul şəxslər arasında əməkdaşlıq üçün şəbəkənin yaradılması bu sahədə daha səmərəli fəaliyyət göstərəcəkləri üçün təminatdır.

Gender üzrə məsul şəxsin fəaliyyəti müntəzəm işlərin hissəsi olmayan bir sıra yeni və vacib vəzifələri daşıyır. Əksər hallarda təyin olunmuş məsul şəxslər gender məsələlərində rəsmi təlim almamış və ya əvvəllər bu sahədə çalışmamışlar. Gender üzrə məsul şəxslərin uğurlu fəaliyyəti gender bərabərliyi istiqamətində irəliləmənin açarıdır. Buna görə də, məsul şəxslərə bu sahədə milli və beynəlxalq qanunvericiliklə tanış olmaları tövsiyə olunur. Digər gender üzrə məsul şəxslər ilə təcrübə mübadiləsi, əməkdaşlıq və birgə fəaliyyət axtarışı işin daha uğurlu olmasına yardım edəcəkdir. Bu istiqamətdə fəaliyyət göstərərək müvafiq məsləhətlər almaq üçün Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinə də müraciət edə bilərlər.

si, həyata keçirilən tədbirlərin effektivliyinin yoxlanılması, riskli ailələrin müəyyən edilməsi və lazımi dəstəyin göstərilməsi, zorakılığın səbəblərinin araşdırılması və təhlili, xüsusilə də baş vermiş ağır zorakılıq hallarının müzakirəsi, zorakılıq qurbanlarının müdafiəsi üzrə fəaliyyətlərin əlaqələndirilməsi funksiyası daşıyır.

AR Konstitusiyasının 25-ci maddəsi

Cinsi əlamətə görə hər hansı fərqlər müəyyənləşdirmədən insan və vətəndaşın bərabərliyini təsbit edir, gender bərabərliyinin ən ümumi prinsiplərini və təminatlarını nəzərdə tutur və cinsi mənsubiyyətə görə ayrı-seçkiliyi birbaşa qadağan edir. Konstitusiyasının həmin maddəsinə əsasən qadın və kişilərin hüquq bərabərliyi aşağıdakıları nəzərdə tutur:

- kişi ilə qadının eyni hüquqları və azadlıqları vardır;
- dövlət cinsindən asılı olmayaraq, hər kəsin hüquq və azadlıqlarının bərabərliyinə təminat verir;
- insan və vətəndaş hüquqları və azadlıqları cinsi mənsubiyyətə görə məhdudlaşdırıla bilməz;
- heç kəsə cinsi mənsubiyyətə görə zərər vurula bilməz, güzəştlər və ya imtiyazlar verilə bilməz, yaxud güzəştlərin və ya imtiyazların verilməsindən imtina oluna bilməz;
- hüquq və vəzifələrlə bağlı qərarlar qəbul edən dövlət orqanları və dövlət hakimiyyəti səlahiyyətlərinin daşıyıcıları ilə münasibətlərdə hər kəsin bərabər hüquqları təmin edilir.

AR Konstitusiyasının 54-cü maddəsi

Cəmiyyətin və dövlətin siyasi həyatında iştirak hüququ

I. Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının cəmiyyətin və dövlətin siyasi həyatında maneəsiz iştirak etmək hüququ vardır.

AR Konstitusiyasının 55-ci maddəsi

Dövlətin idarə olunmasında iştirak etmək hüququ

I. Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının dövlətin idarə olunmasında iştirak etmək hüququ vardır. Bu hüququ onlar bilavasitə və ya nümayəndələr vasitəsilə həyata keçirə bilərlər.

Gender (kişi və qadınların) bərabərliyinin təminatları haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu (10 oktyabr 2006-cı il)

Maddə 1 . Qanunun məqsədi

Bu Qanunun məqsədi cinsi mənsubiyyətə görə ayrı-seçkiliyin bütün formalarını aradan qaldırmaqla, kişi və qadınlara ictimai həyatın siyasi, iqtisadi, sosial, mədəni və digər sahələrində bərabər imkanlar yaratmaqla gender bərabərliyinin təmin edilməsindən ibarətdir.

Maddə 2 . Əsas anlayışlar

2.0. Bu Qanunda aşağıdakı anlayışlar istifadə edilir:

-
- 2.0.1. gender - ictimai həyatın siyasi, iqtisadi, mədəni və digər sahələrində kişi və qadın münasibətlərinin sosial cəhəti;
 - 2.0.2. gender bərabərliyi - qadın və kişilərin hüquq bərabərliyi və bu hüquqların həyata keçirilməsi üçün bərabər imkanlar və onların cəmiyyətdə bərabər sosial vəziyyəti;
 - 2.0.3. bərabər imkanlar - insan hüquqlarının həyata keçirilməsində qadınlar və kişilər üçün yaradılan bərabər şərait və təminatlar;
 - 2.0.4. cinsi mənsubiyyətə görə ayrı-seçkilik - seksual qısınma, cinsi əlamətə görə hüquqların bərabər həyata keçirilməsini məhdudlaşdıran və ya inkar edən istənilən fərq, istisna və ya üstünlük;
 - 2.0.5. seksual qısınma - əmək və ya xidmət münasibətlərində olan şəxsi alçaldan və təhqir edən, başqa cinsə və ya seksual yönümə mənsubiyyətdən irəli gələn və fiziki hərəkətlərdə (toxunma, əllə vurma), ədəbsiz sözlərdə, jestlərdə, hədələrdə, ləkələyici təkliflərdə və ya dəvətlərdə təzahür edən əxlaqsız davranış.

Maddə 3 . Cinsi mənsubiyyətə görə ayrı-seçkiliyə yol verilməməsi

- 3.1. Cinsi mənsubiyyətə görə ayrı-seçkiliyin bütün formaları qadağandır.
- 3.2. Aşağıda sadalananlar ayrı-seçkilik hesab olunmur:
 - 3.2.1. qadınlar üçün Azərbaycan Respublikasının Əmək Məcəlləsi ilə müəyyən edilmiş güzəştlər, imtiyazlar və əlavə təminatlar;

-
- 3.2.2. kişilər üçün həqiqi hərbi (alternativ) xidmətə çağırış;
 - 3.2.3. kişi və qadınlar üçün qanunla müəyyənləşdirilmiş fərqli pensiya və nikah yaşı;
 - 3.2.4. Azərbaycan Respublikasının Ailə Məcəlləsinin 15-ci maddəsinə uyğun olaraq, ərin nikahın pozulmasını tələb etmək hüququnun məhdudlaşdırılması;
 - 3.2.5. kişi və qadınlar üçün cəzaçəkmə müəssisələrində fərqli şəraitin yaradılması;
 - 3.2.6. gender bərabərliyinin təmin edilməsi məqsədilə xüsusi tədbirlərin həyata keçirilməsi.

Maddə 4 . Seksual qısnamaya yol verilməməsi

Seksual qısnama qadağandır.

Maddə 5 . Gender bərabərliyinin təmin edilməsi ilə bağlı dövlət siyasətinin əsas istiqamətləri

- 5.0. Gender bərabərliyinin təmin edilməsi üzrə dövlət siyasətinin əsas istiqamətləri aşağıdakılardır:
 - 5.0.1. gender bərabərliyinin təmin edilməsi üçün normativ hüquqi bazanın formalaşdırılması, təkmilləşdirilməsi və inkişafı;
 - 5.0.2. normativ hüquqi aktların gender ekspertizasından keçirilməsi;
 - 5.0.3. gender bərabərliyinin təmin edilməsi üçün dövlət proqramlarının hazırlanması və həyata keçirilməsi;
 - 5.0.4. gender bərabərliyi mədəniyyətinin təbliği.

Maddə 6 . Gender bərabərliyinin təmin edilməsində dövlətin vəzifələri

Cinsi mənsubiyyətə görə ayrı-seçkiliyin bütün formalarının aradan qaldırılması, kişilər ilə qadınlara bərabər imkanların yaradılması, dövlətin idarə olunmasında və qərarlar qəbul edilməsində bir cinsin nümayəndələrinin üstünlüyünə yol verilməməsi üçün dövlət tədbirlər görür.

Maddə 7 . Əmək fəaliyyətində işəgötürənin vəzifələri

7.1. İşəgötürən əmək fəaliyyətində kişi və qadınların bərabərliyini təmin etməlidir.

7.2. İşəgötürənin aşağıdakı vəzifələri vardır:

7.2.1. işə qəbul, işdə irəli çəkilmək, peşə hazırlığı keçdiyi və əlavə təhsil aldığı zaman, işin keyfiyyətini qiymətləndirərkən, işdən azad edərkən cinsindən asılı olmayaraq, işçilərə eyni yanaşmaq və bərabər imkanlar yaratmaq;

7.2.2. cinsindən asılı olmayaraq, eyni işlə məşğul olan işçilərə eyni iş şəraitini yaratmaq;

7.2.3. cinsindən asılı olmayaraq, eyni pozuntuya görə işçilərə fərqli intizam tənbehi tədbirini tətbiq etməmək;

7.2.4. bu Qanunun 9-cu və 10-cu maddələrinin tələblərini yerinə yetirmək;

7.2.5. cinsi mənsubiyyətə görə ayrı-seçkiliyin və seksual qısnamanın qarşısını almaq üçün lazımi tədbirlər görmək.

Maddə 8 . Cinsi mənsubiyyətə görə ayrı-seçkiliyin aradan qaldırılmasında işəgötürənin vəzifələri

-
- 8.1. İşdə irəli çəkilmək, peşə hazırlığı keçdiyi və əlavə təhsil aldığı zaman və işin keyfiyyətini qiymətləndirərkən, işdən azad edərkən kişi və qadınlara fərqli yanaşdıqda, işçinin tələbi ilə işəgötürən həmin fərqli yanaşmanın işçinin cinsi mənsubiyyəti ilə bağlı olmadığını əsaslandırmalıdır.
 - 8.2. İşə qəbul edilmək barədə müraciətə rədd cavabı almış şəxs işəgötürəndən işə qəbul edilmiş əks cinsin nümayəndəsinin onunla müqayisədə malik olduğu təhsil, peşə hazırlığı, təcrübə, peşə keyfiyyətləri və digər üstünlüklər barədə yazılı izahat tələb etmək hüququna malikdir.

Maddə 9 . Əməyin ödənilməsində bərabərlik

- 9.1. Cinsindən asılı olmayaraq bir iş yerində işləyən, eyni ixtisas dərəcəsinə malik olan, eyni iş şəraitində işləyən, eyni dəyərli işi yerinə yetirən işçilərə əməkhaqqı, həmçinin mükafatlar və işçini həvəsləndirmək məqsədilə ödənilən digər maddi ödənişlər eyni ödənilməlidir.
- 9.2. Əməkhaqqı, mükafatlar və işçini həvəsləndirmək məqsədilə ödənilən digər maddi ödənişlər müxtəlif olduqda, işçinin tələbi ilə işəgötürən əməkhaqqındakı fərqi işçinin cinsi mənsubiyyəti ilə əlaqədar olmadığını əsaslandırmalıdır.

Maddə 10 . Cinsi mənsubiyyətə görə ayrı-seçkiliyi əks etdirən elan

- 10.1. İşə qəbul haqqında elanlarda kişi və qadınlara fərqli tələblərin irəli sürülməsinə, hər hansı cinsin nümayəndəsinə

dələrinə üstünlük verilməsinə, iş axtaranın ailə vəziyyəti və ya şəxsi həyatı barədə məlumatlar sorğusuna yol verilmir.

- 10.2. Alçaldıcı məzmunlu, kişi və qadınların hüquq bərabərliyi prinsipinə zidd olan elanların dərc edilməsi qadağandır.
- 10.3. Yalnız bir cinsin nümayəndəsi üçün müsabiqənin elan edilməsinə yol verilmir.
- 10.4. Bu Qanunun 10.3-cü maddəsində göstərilən elanların dərc edilməsinə yalnız o halda yol verilir ki, əmək funksiyalarının xüsusiyyətlərinə görə işçinin cinsi müəyyənedici şərt olsun və ya Azərbaycan Respublikasının Əmək Məcəlləsinə uyğun olaraq, həmin işlərə qadın əməyinin tətbiqi qadağan edilsin.

Maddə 11 . Seksual qısnamaya məruz qalmış işçilərə qarşı hər hansı təzyiğin yolverilməzliyi

Seksual qısnamaya görə işəgötürəndən və ya rəhbərindən şikayət etmiş işçilər işəgötürən və ya rəhbər tərəfindən hər hansı təzyiq və təqibə məruz qala bilməzlər.

Maddə 12 . Əmək müqaviləsinin ləğv edilməsi

Seksual qısnamaya məruz qalmış işçinin əmək müqaviləsinin xitam verilməsi barədə ərizədə göstərdiyi gündən əmək müqaviləsi ləğv edilir.

Maddə 13 . Təhsil hüququnun həyata keçirilməsində bərabər imkanlar

-
- 13.1. Dövlət kişi və qadınlara təhsil hüququnun həyata keçirilməsi üçün bərabər imkanların yaradılmasını təmin edir.
 - 13.2. İşgötürən kişi və qadınlara əsas və əlavə təhsil almaq, təhsillə bağlı məzuniyyət hüququndan istifadə etmək üçün bərabər şərait yaratmalıdır.
 - 13.3. Dövlət mülkiyyət növündən asılı olmayaraq, bütün təhsil müəssisələrinə qəbulda, tələbələrin təqaüdlə təmin edilməsində, tədris planının seçilməsində və biliyin qiymətləndirilməsində kişi və qadınlar üçün bərabər imkanlar yaradılmasını təmin edir.
 - 13.4. Dərslilər gəndər bərabərliyi prinsipinə əsaslanmalıdır.

Maddə 1 4 . Təhsil müəssisələrinin fəaliyyətində cinsi mənsubiyyətə görə ayrı-seçkilik

- 14.0. Təhsil müəssisələrinin fəaliyyətində aşağıdakı hallar cinsi mənsubiyyətə görə ayrı-seçkilik kimi qiymətləndirilə bilər:
 - 14.0.1. qəbul zamanı, tədris planı tərtib olunarkən və ya biliyin qiymətləndirilməsi zamanı kişi və qadınlara qarşı fərqli tələblərin tətbiq edilməsi;
 - 14.0.2. təhsil sahəsinin seçilməsində kişi və qadınlar üçün fərqli imkanların yaradılması.

Maddə 1 5 . İqtisadi və sosial münasibətlərdə gəndər bərabərliyinin təminatları

- 15.1. Dövlət kişi və qadınların mülkiyyət hüququnun həyata keçirilməsinə və sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olmaq

üçün bərabər imkanların yaradılmasına təminat verir.

- 15.2. Dövlət kişi və qadınların sosial təminat hüququnun həyata keçirilməsində, ünvanlı dövlət sosial yardımının və digər sosial güzəştlərin alınmasında bərabər imkanların yaradılmasına təminat verir.

Madde 16 . Siyasi partiyaların, qeyri-hökumət təşkilatlarının və həmkarlar ittifaqlarının fəaliyyətində gender bərabərliyinin təminatları

- 16.1. Siyasi partiyalara, qeyri-hökumət təşkilatlarına və həmkarlar ittifaqlarına daxil olmaq kişi və qadınlar üçün eyni şərtlərlə açıq olmalıdır və onlar üçün bərabər imkanlar yaradılmalıdır.
- 16.2. Bu Qanunun 16.1-ci maddəsində göstərilən tələb hər hansı cinsin xüsusi maraqlarının müdafiəsi məqsədilə yaradılan qeyri-hökumət təşkilatlarına şamil edilmir.

Madde 17 . Zərərin ödənilməsinə tələb etmək hüququ

- 17.1. Cinsi mənsubiyyətə görə ayrı-seçkiliyə məruz qalmış şəxslərə Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə müəyyən edilmiş qaydada zərər ödənilir.
- 17.2. Seksual qısnamaya məruz qalmış işçilərə Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə müəyyən edilmiş qaydada işəgötürən tərəfindən zərər ödənilir.

Madde 18 . Qanunun pozulmasına görə məsuliyyət

Bu Qanunun müddələrinin pozulmasında təqsirli olan

şəxslər Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə uyğun olaraq məsuliyyət daşıyırlar.

Maddə 19 . Gender bərabərliyinin təmin edilməsinə nəzarət

Gender bərabərliyinin təmin edilməsinə nəzarəti müvafiq icra hakimiyyəti orqanı həyata keçirir.

Maddə 20 . Gender bərabərliyinin təmin edilməsinə nəzarəti həyata keçirən müvafiq icra hakimiyyəti orqanının illik məlumatı

Gender bərabərliyinin təmin edilməsinə nəzarəti həyata keçirən müvafiq icra hakimiyyəti orqanı öz fəaliyyəti haqqında Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisinə illik məlumat təqdim edir.

Maddə 21 . Qanunun qüvvəyə minməsi

Bu Qanun dərc edildiyi gündən qüvvəyə minir.

Bələdiyyə üzvünün statusu haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu

Maddə 4. Bələdiyyə üzvünün hüquqları Bələdiyyə üzvü bələdiyyənin fəaliyyəti ilə bağlı aşağıdakı hüquqlara malikdir:

bələdiyyənin daimi və digər komissiyalarına üzvü seçmək və seçilmək;

bələdiyyənin və onun orqanlarının iclaslarında müzakirə üçün məsələlər

təklif etmək, müzakirə olunan məsələlər barəsində çıxış etmək, təkliflər

və düzəlişlər vermək, qeydlər etmək, çıxış edənlərə və ya təyin edilməsinə

razılıq verilən vəzifələrlə göstərilmiş namizədlərə sual vermək,

arayıq vermək, səsvermədə iştirak etmək;

bələdiyyənin iclaslarında müzakirə üçün qərar layihələrini hazırlamaq;

bələdiyyənin daimi və başqa komissiyalarının iclaslarına təqdim edilmiş

məsələlərin müzakirəsində iştirak etmək və təkliflər vermək;

bələdiyyənin fəaliyyəti ilə əlaqədar zəruri məlumat almaq;

sorğu vermək;

qanunvericiliyə müvafiq surətdə yerli radio və televiziya dan, mətbu nəşrlərdən istifadə etmək.

Madde 14. Bələdiyyə üzvünün bələdiyyədə fəaliyyəti ilə əlaqədar məsuliyyəti

Bələdiyyə üzvü barəsində bələdiyyədə fəaliyyəti ilə əlaqədar aşağıdakı hallarda intizam tədbirləri tətbiq edilir:

bələdiyyənin iclaslarının aparılmasına mane olduqda;

bələdiyyənin və onun komissiyalarının iclaslarında insanın şərəf və ləyaqətinə xələl gətirən kobud, təhqiramiz

sözlərə və hərəkətlərə yol verdikdə, başqalarını bu cür hərəkətlər etməyə çağırırdıqda;

bələdiyyənin nizamnaməsində göstərilən müddətlərdə bələdiyyənin və onun daimi və başqa komissiyalarının iclaslarında üzrsüz səbəbə görə iştirak etmədikdə.

Azərbaycan Respublikası 10 iyul 1995-ci ildə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının «Qadınlara münasibətdə ayrı-seçkiliyin bütün formalarının ləğv olunması haqqında» Konvensiyasını ratifikasiya etmişdi.

CEDAW - Qadınlara Qarşı Ayrı- Seçkiliyin Bütün Formalarının Ləğv Edilməsi Haqqında Konvensiya (Baş Məclisin 34 /180 sayılı 18 dekabr 1979-cu il tarixli qətnaməsi ilə qəbul edilmiş, imzalanmaq, təsdiq edilmək və qoşulmaq üçün açıqdır QÜVVƏYƏ MİNMƏSİ: 27(1)-ci maddəyə müvafiq olaraq 3 sentyabr 1981-ci il)

Bu Konvensiyanın iştirakçı dövlətləri,

Birləşmiş Millətlər Təşkilatı Nizamnaməsinin əsas insan hüquqlarına, insan şəxsiyyətinin ləyaqətinə və dəyərinə, kişilərdə qadınların hüquq bərabərliyinə inamını bir daha təsdiq etdiyini nəzərə alaraq,

İnsan hüquqları haqqında ümumi bəyannamənin ayrı-seçkiliyik yolverilməzliyini təsdiq etdiyini, bütün insanların ləyaqət və hüquqca azad və bərabər doğulduğunu elan etdiyini və hər hansı fərq, o cümlədən cinsə görə fərq qoyulmadan onun

elan etdiyi bütün hüquq və azadlıqlara malik olmalı olduğunu nəzərə alaraq,

insan hüquqları haqqında Beynəlxalq paktların üzv-dövlətlərin üzərinə kişi və qadınların bütün iqtisadi, sosial, mədəni, mülki və siyasi hüquqlardan istifadə etməkdə hüquq bərabərliyini təmin etmək vəzifəsi qoyduğunu nəzərə alaraq,

kişi və qadınların hüquq bərabərliyinə yardım göstərmək məqsədilə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının və ixtisaslaşdırılmış idarələrin himayəsi altında bağlanmış beynəlxalq konvensiyaları nəzərə alaraq,

həmçinin, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının və ixtisaslaşdırılmış idarələrin kişi və qadınların hüquq bərabərliyinə yardım göstərmək məqsədilə qəbul etdikləri qətnamə, bəyannamə və tövsiyələri nəzərə alaraq,

bütün bu müxtəlif sənədlərə baxmayaraq, yenə də əvvəlki kimi qadınlar barəsində xeyli dərəcədə ayrı-seçkiliyin mövcudluğundan narahat olaraq,

qadınlara ayrı-seçkilik qoyulmasının hüquq bərabərliyi və insan ləyaqətinə hörmət prinsipini pozduğunu, qadınların öz ölkəsinin siyasi, sosial, iqtisadi və mədəni həyatında kişilərlə bərabər iştirakına əngəl törətdiyini, ailənin və cəmiyyətin rifahının yüksəlişinə mane olduğunu, qadınların öz ölkəsinə və bəşəriyyətə xidmət etmək imkanlarının tam açılmasını daha da çətinləşdirdiyini xatırladaraq,

yoxsulluq şəraitində qadınların ərzaq əldə etmək, səhiyyə xidməti, təhsil, peşə hazırlığı, işə düzəlmək, eləcə də digər tələbatlarını ödəmək imkanlarının daha az olmasından narahatlanaraq,

bərabərliyə və ədalətə əsaslanan yeni beynəlxalq iqtisadi nizamın bərqərar olmasının kişi və qadınlar arasında bərabərliyə əhəmiyyətli kömək göstərəcəyinə əmin olaraq,

aparteidin, irqçilik, irqi ayrı-seçkilik, müstəmləkəçilik, yeni müstəmləkəçilik, təcavüz, xarici işğal, ağalığ və dövlətlərin daxili işlərinə qarışmağın bütün formalarının ləğv edilməsinin kişi və qadınların hüquqlarının həyata keçirilməsi üçün zəruri olduğunu qeyd edərək,

beynəlxalq sülh və təhlükəsizliyin möhkəmləndirilməsinin, beynəlxalq gərginliyin azaldılmasının, sosial və iqtisadi sistemlərindən asılı olmayaraq bütün dövlətlərin qarşılıqlı əməkdaşlığının, ciddi və təsirli beynəlxalq nəzarət altında ümumi və tam, xüsusilə nüvə silahları sahəsində, tərksilahın, ölkələr arasında münasibətlərdə ədalət, bərabərlik və qarşılıqlı fayda prinsiplərinin bərqərar olmasının, əcnəbi və müstəmləkə ağalığı və xarici işğal altında olan xalqların öz müqəddəratını təyin etmək hüququnun həyata keçirilməsinin, eləcə də, dövlətlərin milli suverenliyinə və ərazi bütövlüyünə hörmət edilməsinin sosial tərəqqiyə və inkişafa kömək edəcəyini və nəticə etibarilə kişilərlə qadınlar arasında tam bərabərlik əldə olunmasına imkan yaradacağını qeyd edərək,

ölkələrin tam inkişafının, bütün dünyanın rifahının və sülh işinin qadınların bütün sahələrdə kişilərlə bərabər maksimal işti-

rakını tələb etdiyinə əmin olaraq,

qadınların ailənin rifahı və cəmiyyətin inkişafına verdiyi, indiyədək tam etiraf olunmamış töhfələrin əhəmiyyətini, analığın sosial əhəmiyyətini və hər iki valideynin ailədə və övladlarının tərbiyəsində rolunu nəzərə alaraq,

qadınların nəslin davam etdirilməsindəki rolunun ayrı-seçkiliyə səbəb olmalı olmadığını belə ki, uşaqların tərbiyəsi kişi və qadınların, eləcə də bütövlüklə cəmiyyətin birgə məsuliyyətini tələb edir - dərk edərək,

kişi və qadınlar arasında tam bərabərliyə nail olmaq üçün kişilərin, eləcə də qadınların cəmiyyətdə və ailədə ənənəvi rolunu dəyişdirməyin zəruri olduğunu yadda saxlayaraq,

qadınlar barəsində ayrı-seçkiliyin ləğv edilməsi haqqında Bəyannamədə elan edilmiş prinsipləri həyata keçirmək və bu məqsədlə belə ayrı-seçkiliyin bütün forma və təzahürlərini ləğv etmək üçün bütün zəruri tədbirləri görmək əzmi ilə aşağıdakılar barəsində razılaşıldılar:

I HISSƏ

Maddə 1

Bu Konvensiyanın məqsədləri üçün qadınlar barəsində ayrı-seçkilik anlayışı qadınların ailə vəziyyətlərindən asılı olmayaraq, kişi və qadınların hüquq bərabərliyi əsasında insan hüquqlarının və siyasi, iqtisadi, sosial, mədəni, mülki və hər hansı digər sahələrdə əsas azadlıqların zəiflədilməsinə, yaxud tanınmasını, qadınların onlardan istifadə etməsini, yaxud onları həyata keçirməsini heçə endirməyə yönəldilmiş cinsi əlamətə görə hər hansı fərqləndirmə, istisna, yaxud məhdudiyət deməkdir.

Maddə 2

İştirakçı-dövlətlər qadınlar barəsində ayrı-seçkiliyin bütün formalarını məhkum edir və təxirə salınmadan bütün müvafiq vasitələrlə qadınlar barədə ayrı-seçkiliyin ləğv edilməsi siyasəti yeritməyi razılaşıır, bu məqsədlə aşağıdakıları öhdələrinə götürürlər:

- a) kişi və qadınların hüquq bərabərliyini öz milli konstitusiyalarına və digər müvafiq qanunvericiliklərinə daxil etmək, əgər bu, indiyə qədər edilməyibsə, bu prinsipin qanunun və digər müvafiq vasitələrin köməyi ilə praktik olaraq həyata keçirilməsini təmin etməyi;
- b) lazım olan yerlərdə qadınlar barəsində hər cür ayrı-seçkiliyi qadağan edən müvafiq qanunvericilik tədbirləri və digər tədbirlər görməyi;
- c) qadınların hüquqlarının kişilərlə bərabər əsasda hüquqi müdafiəsini bərqərar etmək və səlahiyyətli milli məhkəmələrinin və digər dövlət idarələrinin köməyi ilə

qadınların bütün ayrı-seçkilik hərəkətlərindən təsirli müdafiəsini təmin etməyi;

d) qadınlar barəsində hər hansı ayrı-seçkilik hərəkətlərindən, yaxud fəaliyyətindən imtina etməyi, dövlət orqanlarının və idarələrinin bu təəhhüdə müvafiq hərəkət etməsinə təminat verməyi;

e) qadınlar barəsində hər hansı bir şəxs, təşkilat, yaxud müəssisə tərəfindən ayrı-seçkiliyin ləğv edilməsi üçün bütün müvafiq tədbirləri görməyi;

f) qadınlar barəsində ayrı-seçkilik demək olan qüvvədəki qanunların, qərarların, adətlərin və təcrübənin dəyişdirilməsi, yaxud ləğv edilməsi üçün bütün tədbirləri, qanunvericilik tədbirləri daxil olmaqla, görməyi;

g) özünün cinayət qanunvericiliyində qadınlar barəsində ayrı-seçkilik sayıla bilən bütün müddəalarını ləğv etməyi.

Madde 3

İştirakçı-dövlətlər, bütün sahələrdə, o cümlədən, siyasi, sosial, iqtisadi və mədəni sahələrdə qadınların insan hüquqlarını və əsas azadlıqları kişilərlə rəhbər əsasda həyata keçirmələrinə və onlardan istifadə etmələrinə təminat vermək üçün onların hərtərəfli inkişafını və tərəqqisini təmin edən bütün müvafiq tədbirləri, qanunvericilik tədbirləri daxil olmaqla, qəbul edirlər.

Madde 4

1. İştirakçı-dövlətlərin kişilərlə qadınlar arasında faktiki bərabərliyin bərqərar olmasının sürətləndirilməsinə yönəldilmiş müvəqqəti tədbirlər qəbul etməsi, bu Konvensiyada müəyyən edildiyi kimi, ayrı-seçkilik sayılmır, lakin o, qətiyyən bərabər hüquqlu olmayan, yaxud differensial standartlara gətirib

çıxarmamalıdır; bu tədbirlər imkanların bərabərliyi və bərabər hüquqlu münasibətlərin məqsədləri əldə edildikdən sonra ləğv edilməlidir.

2. İştirakçı-dövlətlərin analığın mühafizəsinə yönəldilmiş xüsusi tədbirləri, bu Konvensiyada nəzərdə tutulan tədbirlər daxil olmaqla, ayrı-seçkilik sayılmır.

Maddə 5

İştirakçı-dövlətlər aşağı məqsədlərlə bütün müvafiq tədbirləri görürlər:

a) cinslərdən birinin naqisliyi, yaxud üstünlüyü ideyasına, yaxud kişilərin və qadınların roluna dair stereotiplərə əsaslanan xurafatın kökünün kəsilməsinə, adətlərin və hər cür başqa praktikanın ləğv edilməsinə nail olmaq məqsədilə kişi və qadınların sosial və mədəni davranış modelini dəyişdirmək;

b) ailə tərbiyəsində analığın sosial funksiyasının düzgün dərk edilməsini, kişi və qadınların öz övladlarının tərbiyəsinə və inkişafına, uşaqların mənafeyi bütün hallarda üstün tutulmaq şərtilə, birgə məsuliyyət daşımalarının etiraf olunmasını təmin etmək.

Maddə 6

İştirakçı-dövlətlər qadın alverinin bütün növlərinin və qadınların fahişəliyindən istifadənin kökünü kəsmək üçün bütün müvafiq tədbirlər, qanunvericilik tədbirləri daxil olmaqla, görürlər.

II HİSSƏ

Maddə 7

İştirakçı-dövlətlər qadınların ölkənin siyasi və ictimai həyatında iştirakı barəsində ayrı-seçkiliyin ləğv edilməsi üçün bütün müvafiq tədbirləri görür, o cümlədən qadınlara kişilərlə bərabər əsasda aşağıdakı hüquqları təmin edirlər:

- a) bütün seçkilərdə və açıq referendumlarda səs vermək və bütün açıq seçkili orqanlara seçilmək;
- b) hökumət siyasətinin formalaşdırılmasında və həyata keçirilməsində iştirak etmək və dövlət vəzifələri tutmaq, eləcə də bütün dövlət idarəetməsi səviyyələrində bütün dövlət funksiyalarını yerinə yetirmək;
- c) ölkənin ictimai və siyasi həyatının problemləri ilə məşğul olan qeyri-hökumət təşkilatlarının və assosiasiyaların fəaliyyətində iştirak etmək.

Maddə 8

İştirakçı-dövlətlər qadınları kişilərlə bərabər şəraitdə və heç bir ayrı-seçkilik qoyulmadan öz hökumətlərini beynəlxalq səviyyədə təmsil etmək, beynəlxalq təşkilatların işində iştirak etmək imkanı ilə təmin etmək üçün bütün müvafiq tədbirləri görürlər.

Maddə 9

1. İştirakçı-dövlətlər qadınlara vətəndaşlıq almaq, onu dəyişdirmək, yaxud saxlamaq barəsində kişilərlə bərabər əsasda hüquqlar verirlər. O cümlədən, onlar təmin edirlər ki, nə əcnəbi ilə nikaha daxil olmaq, nə də nikahda ikən ərin vətəndaşlığının dəyişməsi arvadın vətəndaşlığının avtomatik surətdə dəyişməsinə səbəb olmur, onu vətəndaşlığı olmayan şəxsə çevirmir və onu ərinin vətəndaşlığını qəbul etməyə vadar edə bilməz.
2. İştirakçı-dövlətlər qadınlara övladlarının vətəndaşlığı barəsində bərabər hüquqlar verir.

III hissə

Maddə 10

İştirakçı-dövlətlər qadınları təhsil sahəsində kişilərlə bərabər hüquqlarla təmin etmək məqsədilə onlar barəsində ayrı-seçkiliyi ləğv etmək, o cümlədən kişi və qadınların bərabərliyi əsasında aşağıdakıları təmin etmək üçün bütün müvafiq tədbirləri görürlər:

- a) peşə, ixtisas seçimi yönündə, təhsilə çatmaqda və istər kənd, istərsə də şəhər rayonlarındakı bütün kateqoriyalardan olan təhsil müəssisələrində diplom almaq üçün eyni şərait; bu bərabərlik məktəbəqədər müəssisələrdə, ümumi, xüsusi və ali texniki təhsildə, eləcə bütün peşə hazırlığı formalarında təmin olunur;
- b) eyni təlim proqramlarından istifadə etmək, eyni imtahanlar vermək, eyni ixtisaslı müəllim heyətinə, bərabər keyfiyyətli məktəb binalarına və avadanlığa malik olmaq;
- c) kişi və qadınların rolu barədə hər cür stereotip konsepsiyaları bütün səviyyələrdə və bütün təhsil formalarında bu məqsədə çatmağa kömək edən birgə təhsili və digər təhsil növlərini təşviq etməklə, o cümlədən dərslər vəsaitlərinə və məktəb proqramlarına yenidən baxmaq və təlim metodlarını uyğunlaşdırmaq yolu ilə aradan qaldırmaq;
- d) təqaüd və təhsil üçün digər vəsait almaqda eyni imkanlar;

e) savadı yaşlılar arasında yaymaq proqramları daxil olmaqla təhsili davam etdirmək proqramlarına, o cümlədən kişi və qadınlar arasındakı hər cür bilik uyğunsuzluğunu mümkün qədər tez bir zamanda azaltmağa yönəldilmiş funksional savad proqramlarına yol tapmaq üçün eyni imkanlar;

f) məktəbi bitirməmiş qızların sayının azaldılması və məktəbi vaxtından əvvəl buraxmış qızlar və qadınlar üçün proqramlar hazırlamaq;

g) idman məşğələlərində və fiziki hazırlıqda iştirakda eyni imkanlar;

h) ailənin sağlamlığının və rifahının təmin olunmasına yardım göstərmək məqsədilə təhsil xarakterli xüsusi informasiyalara, ailənin həcmi planlaşdırmağa dair informasiya və məsləhətlər daxil olmaqla, yol tapmaq.

Maddə 11

1. İştirakçı-dövlətlər məşğulluq sahəsində qadınlar barəsində ayrı-seçkiliyi ləğv etmək məqsədilə kişi və qadınların bərabərliyi əsasında qadınların bərabər hüquqlarını, o cümlədən aşağıdakı hüquqları təmin etmək üçün bütün müvafiq tədbirləri görürlər:

a) bütün insanların ayrılmaz hüququ olan əmək hüququ;

b) işə götürülərkən eyni imkanlara malik olmaq, o cümlədən işə götürülərkən eyni meyarların tətbiq edilməsi hüququ;

c) azad surətdə peşə, yaxud iş növü seçmək, vəzifədə irəli çəkilmək və məşğulluğunun təminatı hüququ, eləcə də iş şəraitinin bütün güzəştlərindən istifadə etmək, şagirdlik, yüksək səviyyəli peşə hazırlığı, ixtisasını müntəzəm artırmaq daxil olmaqla, peşə hazırlığı və ixtisasını təkmilləşdirmə hüququ;

d) güzəştlər daxil olmaqla, bərabər haqq almaq, bərabər dəyərli əməyə görə bərabər şərtlər, həmçinin işin keyfiyyətinin qiymətləndirilməsinə bərabər yanaşma hüququ;

e) sosial təminat o cümlədən pensiyaya çıxarkən, işsizlik, xəstəlik, əlillik, qocalıq və əmək qabiliyyətini itirdiyi digər hallarda hüququ, həmçinin, ödənişli məzuniyyət hüququ;

f) sağlamlığının mühafizəsi və təhlükəsiz əmək şəraiti, o cümlədən nəsil davamı funksiyasının saxlanması üzrə hüququ;

2. Qadınlar barəsində ərə getməyə və analığa görə ayrı-seçkiliyin qarşısını almaq və onların əmək hüququna təsirli təminat vermək üçün iştirakçı-dövlətlər aşağıdakı müvafiq tədbirləri görürlər:

a) hamiləliyə, yaxud hamiləliyə və doğuşa görə məzuniyyətə görə işdən azad etməyi, yaxud işdən çıxarılməkənlər ailə vəziyyətinə görə ayrı-seçkilik qoyulmasını, sanksiya tətbiq etmək təhdidi ilə, qadağan etmək;

b) əvvəlki iş yerini, vəzifə üstünlüyünü, yaxud sosial müavinətini itirmədən ödənişli məzuniyyətlər, yaxud hamiləliyə və doğuşa görə sosial müavinətlərlə müqayisə edilə bilən məzuniyyətlər tətbiq etmək;

c) valideynlərin ailədəki vəzifələrini yerinə yetirməklə yanaşı, əmək fəaliyyətini və ictimai həyatda iştirakını uyğunlaşdırmalarına o cümlədən uşaqlara qulluq üzrə müəssisələr şəbəkəsinin yaradılması və genişləndirilməsi ilə imkan verən əlavə sosial xidmətləri təşviq etmək;

d) qadınları, xüsusilə hamiləlik dövründə, onların sağlamlığı üçün zərərli olduğu sübut olunmuş işlərdə müdafiə etmək;

3. Bu maddədə bəhs edilən hüquqların müdafiəsinə dair qanunvericilik elmi-texniki biliklər baxımından vaxtaşırı gözdən keçirilir, eləcə də lazım olduğu qədər yenidən baxılır, ləğv edilir, yaxud genişləndirilir.

Madde 12

1. İştirakçı-dövlətlər qadınların kişi və qadınların bərabərliyi əsasında tibbi xidmət almasını o cümlədən, ailənin həcmi məsələsini planlaşdırılmasına dair təmin etmək üçün qadınlar barəsində səhiyyə sahəsində ayrı-seçkiliyin ləğv edilməsi üçün bütün müvafiq tədbirləri görürlər.

2. İştirakçı-dövlətlər bu maddənin 1-ci bəndindən asılı olmayaraq, lazım gəldikdə, pulsuz xidmətlər, eləcə də hamiləlik və əmizdirmə dövründə müvafiq qida məhsulları ilə təchiz etməklə qadınlara hamiləlik, doğuş və doğuşdan sonrakı dövrlərdə müvafiq xidmətlər göstərilməsini təmin edirlər.

Maddə 13

İştirakçı-dövlətlər qadınların kişilərlə bərabərliyi əsasında bərabər hüquqlarını, o cümlədən aşağıdakı hüquqları təmin etmək məqsədilə qadınlar barəsində iqtisadi və sosial həyatın digər sahələrindəki ayrı-seçkiliyin ləğv edilməsi üçün bütün müvafiq tədbirləri görürlər:

- a) ailə uğun müavinət hüququ;
- b) daşınmaz əmlak üçün istiqraz, ssuda və digər formalarda maliyyə krediti almaq hüququ;
- c) istirahətlə, idmanla məşğul olmaq və mədəni həyatın bütün sahələri ilə bağlı olan tədbirlərdə iştirak etmək hüququ.

Maddə 14

1. İştirakçı-dövlətlər kənd yerlərində yaşayan qadınların qarşılaşdıqları xüsusi problemləri və ailələrinin iqtisadi rifahını təmin edilməsində oynadıqları mühüm rolunu, o cümlədən təsərrüfatın qeyri-əmtəə sahələrindəki fəaliyyətini nəzərə alırlar və bu Konvensiyanın müddəalarının kənd yerlərində yaşayan qadınlar barəsində tətbiqi təmin etmək üçün bütün lazımi tədbirləri görürlər.

2. İştirakçı-dövlətlər kişi və qadınların bərabərliyi əsasında qadınların kənd rayonlarının inkişafında iştirak etmələrini və bu inkişafdan faydalanmalarını təmin etmək məqsədilə kənd rayonlarında yaşayan qadınlar barəsində ayrı-seçkiliyin ləğv edilməsi üçün bütün müvafiq tədbirləri görür, o cümlədən onların aşağıdakı hüquqlarını təmin edirlər:

-
- a) bütün səviyyələrdə inkişaf planlarının işlənib hazırlanmasında iştirak etmək;
 - b) ailənin həcminin planlaşdırılması məsələlərinə dair, informasiya, məsləhətlər və xidmət daxil olmaqla, müvafiq tibbi xidmətə yol tapmaq;
 - c) sosial sığorta proqramlarından bilavasitə bəhrələnmək;
 - d) hazırlıq və funksional savad daxil olmaqla, bütün formal və qeyri-formal təhsil növlərinə yiyələnmək, həmçinin icma xidmətinin bütün xidmət vasitələrindən, kənd təsərrüfatına dair o cümlədən texniki səviyyələrini artırmaq üçün məsləhət xidmətindən istifadə etmək;
 - e) muzzdlu iş, yaxud müstəqil əmək fəaliyyəti vasitəsilə iqtisadi imkanlara bərabər yol tapmağı təmin etmək üçün özünəyardım qrupları və kooperativlər təşkil etmək;
 - f) kollektiv fəaliyyətin bütün növlərində iştirak etmək;
 - g) kənd təsərrüfatı kreditlərinə və istiqrazlarına, satış sistemində, müvafiq texnologiyaya yol tapmaq, torpaq islahatlarında, aqrar islahatlarda və torpaqların yenidən məskunlaşdırılması planlarında bərabər statusa malik olmaq;
 - h) lazımı həyat şəraitindən, xüsusilə mənzil şəraitindən, sanitariya xidmətindən, elektrik enerjisindən və su təchizatından, eləcə də nəqliyyatdan və rabitə vasitələrindən istifadə etmək.

IV hissə

Maddə 15

1. İştirakçı-dövlətlər qadınların qanun qarşısında kişilərlə bərabərliyini etiraf edirlər.
2. İştirakçı-dövlətlər qadınlara kişilərlə eyni mülki hüquq səlahiyyəti və onu gerçəkləşdirmək üçün eyni imkanlar verirlər. Onlar, o cümlədən, qadınlara müqavilə bağlamaqda və əmlakı idarə etməkdə, həmçinin onlara məhkəmə və tribunal təhqiqatının bütün mərhələlərində bərabər münasibəti təmin edirlər.
3. İştirakçı-dövlətlər razılaşırlar ki, hüquqi nəticələri qadınların hüquq səlahiyyətinin məhdudlaşdırılmasına səbəb olan bütün müqavilələr və hər cür digər xüsusi sənədlər etibarsız sayılır.
4. İştirakçı-dövlətlər şəxslərin yer dəyişməsinə, yaşamaq və daimi yaşayış yerini azad surətdə seçməsinə dair qanunvericiliyə münasibətdə kişilərə və qadınlara eyni hüquqlar verirlər.

Maddə 16

1. İştirakçı-dövlətlər nikah və ailə münasibətlərinə dair bütün məsələlərlə qadınlar barəsində ayrı-seçkiliyin ləğv edilməsi üçün bütün müvafiq tədbirləri görür, o cümlədən kişilərlə qadınların bərabərliyi əsasında aşağıdakıları təmin edirlər:
 - a) nikaha daxil olmaqda eyni hüquqlar;
 - b) azad surətdə ər seçməkdə və nikaha yalnız özünün azad və tam razılıq ilə daxil olmaqda eyni hüquqlar;

c) nikah dövründə və o pozularkən eyni hüquq və vəzifələri olmaq;

d) kişi və qadınların, ailə vəziyyətlərindən asılı olmaya-raq, valideyn kimi övladları ilə əlaqədar məsələlərlə eyni hüquq və vəzifələri olması; bütün hallarda uşaqların mə-nafeyi üstün tutulur;

e) uşaqların sayı və onların doğum illəri arasında fa-silə məsələsini azad və məsuliyyətlə həll etməkdə eyni hüquqa, informasiyaya və təhsilə, həmçinin bu hüququ həyata keçirməyə imkan verən vasitələrə malik olmaq;

f) qəyyum, hami, vəkil olarkən və uşaqları övladlığa gö-türərkən, yaxud milli qanunvericilikdə nəzərdə tutulan analogi funksiyaları həyata keçirərkən eyni hüquq və və-zifələri olmaq; bütün hallarda uşaqların mənafeyi üstün tutulur;

g) ər və arvadın eyni şəxsi hüquqları, o cümlədən soya-dı, peşə və məşğuliyət seçmək hüququ;

h) ər və arvadın mülkiyyətə pullu, yaxud pulsuz şəkildə sahib olmaq, onları almaq, idarə etmək və onlar barəsin-də sərəncam verməkdə eyni hüquqları.

2. Uşağın nişanlanması və nikahı hüquqi qüvvəyə malik deyil, minimal nikah yaşının müəyyənləşdirilməsi və nikahların müt-ləq vətəndaşlıq vəziyyəti aktlarında qeydiyyatdan keçirilməsi üçün, qanunvericilik tədbirləri daxil olmaqla, bütün lazımi təd-birlər görülür.

V HİSSƏ

Madde 17

1. Bu Konvensiyanın həyata keçirilməsinin gedişini yoxlamaq üçün qadınlar barəsində ayrı-seçkiliyin ləğv edilməsi üzrə Komitə (bundan sonra Komitə adlandırılacaq) yaradılır. O, Konvensiya qüvvəyə mindiyi vaxt on səkkiz, onu təsdiq edəndən, yaxud ona otuz beşinci dövlət qoşulandan sonra iyirmi üç yüksək əxlaqi keyfiyyətlərə və Konvensiyanın əhatə etdiyi məsələlərdə səriştəyə malik ekspertdən ibarət olur. Bu ekspertlər iştirakçı-dövlətlər tərəfindən onların öz vətəndaşları arasından seçilir və özlərinin şəxsi keyfiyyətlərində çıxış edirlər; həm də ədalətli coğrafi bölgü və müxtəlif sivilizasiya formalarının, həmçinin əsas hüquq sistemlərinin təmsil olunması nəzərə alınır.

2. Komitə üzvləri iştirakçı-dövlətlərin irəli sürdükləri şəxslərin daxil edildiyi siyahıdan gizli səsvermə yolu ilə seçilir. Hər iştirakçı-dövlət öz vətəndaşları arasından yalnız bir nəfərin namizədliyini irəli sürə bilər.

3. İlk seçkilər bu Konvensiya qüvvəyə mindiyi gündən altı ay sonra keçirilir. Hər seçkinin keçirilməsinə, heç olmasa, üç ay qalmış Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş katibi iştirakçı-dövlətlərə iki ay müddətində öz namizədlərini təqdim etmək, təklifi ilə məktub göndərir. Baş katib namizədlikləri beləliklə irəli sürülmüş bütün şəxslərin əlifba sırası ilə siyahısını onların namizədliyini irəli sürmüş iştirakçı-dövlətlər göstərməklə hazırlayır və bu siyahını iştirakçı-dövlətlərə təqdim edir.

4. Komitə üzvlərinin seçkisi İştirakçı-dövlətlərin Birləşmiş Millətlər Təşkilatı Baş katibinin Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Mərkəzi idarələrində çağırıldığı iclasında keçirilir. İştirakçı-dövlətlərin üçdə ikisinin yetərsay olduğu bu iclasda ən çox səs alan və iştirakçı-dövlətlərin iclasda və səsvermədə iştirak edən nümayəndələrinin mütləq əksəriyyətinin səsini qazanan namizədlər Komitəyə üzv seçilmiş sayılırlar.

5. Komitə üzvləri dörd il müddətinə seçilir. Lakin ilk seçkilərdə seçilmiş doqquz üzvün səlahiyyət müddəti iki ildən sonra bitir; bu doqquz üzvün familiyası Komitə Sədrinin seçkilərdən dərhal sonra keçirdiyi püşk vasitəsilə müəyyən edilir.

6. Komitənin əlavə beş üzvünün seçilməsi bu maddənin 2-ci, 3-cü və 4-cü bəndlərinə müvafiq olaraq Konvensiyanı otuz beşinci dövlət təsdiq edəndən, yaxud ona qoşulandan sonra keçirilir. Beləliklə, seçilmiş əlavə üzvlərdən ikisinin səlahiyyət müddəti iki ildən sonra bitir; həmin üzvlərin familiyalarını püşk vasitəsilə Komitə Sədri müəyyən edir.

7. Gözlənilməz vakansiyanı tutmaq üçün, eksperti Komitə üzvü funksiyalarına xitam vermiş iştirakçı-dövlət öz vətəndaşları arasından, Komitənin bəyənməsi şərtlə, yeni ekspert təyin edir.

8. Komitə üzvləri Birləşmiş Millətlər Təşkilatının vəsaitindən, Komitənin vəzifələrinin əhəmiyyəti nəzərə alınmaqla, Baş Məclis tərəfindən müəyyən edilmiş qayda və şərtlərlə Baş Məclisin təsdiq etdiyi haqq alırlar.

9. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş katibi Komitənin bu Konvensiyaya müvafiq olaraq funksiyalarını səmərəli yerinə yetirməsi üçün lazımi sayda personal və maddi vəsait ayırır.

Maddə 18

1. İştirakçı-dövlətlər baxılmaq üçün Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş katibinə bu Konvensiyanın müddəalarının yerinə yetirilməsi üçün gördükləri qanunvericilik və məhkəmə tədbirləri, inzibati və digər tədbirlər və bununla bağlı əldə edilmiş tərəqqi barəsində məruzələr təqdim etməyi öhdələrinə götürürlər:

a) maraqlı dövlət üçün bu Konvensiya qüvvəyə mindiyi gündən sonra bir il ərzində;

b) ondan sonra, ən azı, dörd ildə bir dəfə və daha sonra Komitə tələb etdikdə.

2. Məruzələrdə bu Konvensiyanın təəhhüdlərinin yerinə yetirilmə dərəcəsinə təsir göstərən amillər və çətinliklər göstərilə bilər.

Maddə 19

1. Komitə məxsusi prosedura qaydalarını müəyyən edir.

2. Komitə iki il müddətinə vəzifəli şəxslərini seçir.

Maddə 20

1. Komitə bu Konvensiyanın 18-ci maddəsinə müvafiq olaraq təqdim edilən məruzələrə baxmaq üçün, adətən, iki həftədən çox davam etməyən iclaslar keçirir.

2. Komitənin iclasları, bir qayda olaraq, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Mərkəzi idarələrində, yaxud Komitənin müəyyən etdiyi hər hansı digər münasib yerdə keçirilir.

Maddə 21

1. Komitə hər il Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Məclisinə İqtisadi və Sosial Şura vasitəsilə öz fəaliyyəti haqqında məruzə təqdim edir və iştirakçı-dövlətlərdən aldığı məruzə və informasiyaların öyrənilməsi əsasında ümumi xarakterli təklif və tövsiyələr verə bilər. Bu cür ümumi xarakterli təklif və tövsiyələr iştirakçı-dövlətlərin qeydləri (əgər varsa) ilə yanaşı Komitənin məruzəsinə daxil edilir.

2. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş katibi Komitənin məruzələrini məlumat üçün qadınların vəziyyətinə dair Komissiyaya göndərir.

Maddə 22

İxtisaslaşdırılmış idarələr bu Konvensiyanın onların fəaliyyət dairəsinə daxil olan müddələrinin yerinə yetirilməsi məsələlərinə baxılarkən təmsil olunmaq hüququna malikdir. Komitə ixtisaslaşdırılmış idarələrə Konvensiyanın onların fəaliyyət dairəsinə daxil olan sahələrdə yerinə yetirilməsi barədə məruzə təqdim olunmasını təklif edə bilər.

VI hissə

Maddə 23

Bu Konvensiyada heç nə:

- a) iştirakçı-dövlətin qanunvericiliyində olan; yaxud
- b) həmin dövlət üçün qüvvədə olan hər hansı digər beynəlxalq konvensiyada, müqavilədə, yaxud sazişdə rast gəlinə bilən kişi və qadınların hüquq bərabərliyinə kömək edən müddəalara toxunmur.

Maddə 24

İştirakçı-dövlətlər bu Konvensiyada tanınan hüquqların tam gerçəkləşməsi üçün milli səviyyədə bütün lazımi tədbirləri görməyi öhdələrinə götürürlər.

Maddə 25

1. Bu Konvensiya onu bütün dövlətlərin imzalaması üçün açıqdır.
2. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş katibi bu Konvensiyanın depozitarisi təyin edilir.
3. Bu Konvensiya təsdiq edilməlidir. Təsdiqetmə fərmanları saxlanmaq üçün Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş katibinə təhvil verilir.

4. Bu Konvensiya bütün ölkələrin ona qoşulması üçün açıqdır. Qoşulma, qoşulma haqqında sənədin saxlanmaq üçün Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş katibinə təhvil verilməsi isə həyata keçirilir.

Maddə 26

1. Hər hansı iştirakçı-dövlət istənilən vaxt Birləşmiş Millətlər Təşkilatı Baş katibinin adına yazılı məlumatla, bu Konvensiyaya yenidən baxılmasını xahiş edə bilər.

2. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Məclisi hər hansı tədbirin görülməsini lazım saysa, bu xahiş barəsində məhz hansı tədbirlərin görülməsinin zəruriliyi haqqında qərar qəbul edir.

Maddə 27

1. Bu Konvensiya iyirminci təsdiqetmə fərmanı, yaxud qoşulma haqqında sənəd saxlanmaq üçün Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş katibinə təhvil veriləndən sonra otuzuncu gün qüvvəyə minir.

2. Bu Konvensiyanı iyirminci təsdiqetmə fərmanı, yaxud qoşulma haqqında sənəd saxlanmağa veriləndən sonra təsdiq edən, yaxud ona qoşulan hər bir dövlət üçün, o, həmin dövlət öz təsdiqetmə fərmanını, yaxud qoşulma haqqında sənədini saxlanmağa təhvil verəndən sonra otuzuncu gün qüvvəyə minir.

Maddə 28

1. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş katibi dövlətlərin təsdiq, yaxud qoşulma zamanı etdiyi qeyd-şərtlərin mətnlərini alır və bütün dövlətlərə göndərir.
2. Bu Konvensiyanın məqsəd və vəzifələrinə uyğun gəlməyən qeyd-şərtlərə yol verilmir.
3. Qeyd-şərtlər istənilən vaxt Baş katibin adına göndərilmiş müvafiq bildirişlə geri götürülə bilər. Baş katib sonra bu haqda bütün iştirakçı-dövlətlərə xəbər verir. Belə bildiriş alındığı gündən qüvvəyə minir.

Maddə 29

1. Bu Konvensiyanın şərh və tətbiqi barəsində iki, yaxud bir neçə iştirakçı-dövlət arasında danışıqlar yolu ilə həll edilməyən hər hansı mübahisə tərəflərdən birinin xahişi ilə arbitraj təhqiqatına verilir. Əkər arbitraj təhqiqatı haqqında ərizə veriləndən sonra altı ay ərzində tərəflər arbitraj təhqiqatının təşkili barəsində razılıq əldə edə bilməsələr, bu tərəflərdən hər hansı biri həmin mübahisəni Beynəlxalq Məhkəməyə Məhkəmənin Statusuna müvafiq ərizə ilə verə bilər.
2. Hər bir iştirakçı-dövlət Konvensiyanı imzalayarkən, yaxud təsdiq edərkən, yaxud ona qoşularkən özünü bu maddənin 1-ci bəndindəki müddəalarla bağlı saymadığını bəyan edə bilər. Digər iştirakçı-dövlətlər bu cür qeyd-şərt qoymuş hər hansı iştirakçı-dövlət barəsində bu maddənin göstərilən bəndindən irəli gələn təəhhüdlər daşıyırlar.

3. Bu maddənin 2-ci bəndinə müvafiq olaraq qeyd-şərt qoymuş hər hansı iştirakçı-dövlət öz qeyd-şərtini istənilən vaxt Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş katibinə yazılı bildirişlə geri götürə bilər.

Maddə 30

Rus, ingilis, ərəb, ispan, Çin və fransız dillərindəki mətnləri eyni qüvvəyə malik olan bu Konvensiya saxlanmaq üçün Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş katibinə təhvil verilir.

Bunun təsdiqi olaraq, lazımi qaydada müvəkkil edilmiş aşağıda imza edənlər bu Konvensiyanı imzaladılar.

**Kitabça Almaniya Beynəlxalq
Əməkdaşlıq Təşkilatı (GİZ)tərəfindən nəşr edilmişdir.**

Baş ofis: **Bonn və Eşborn, Almaniya**

Məsul şəxs: **Fidan QASIMOVA**
*Cənub Qafqazda Yaxşı Yerli
Özünüidarəetmə Proqramı*